

תל אביב
אוניברסיטת
TEL AVIV
UNIVERSITY

החוג לחינוך רפואי,
בית הספר לרפואה ע"ש סאקלר

סילבוס הקורס בחינוך רפואי ותקשורת-

מסלול 4 שנתי תשע"ט

שנה א'

מרכזת הקורס: ד"ר הדס קידר, hadas.keidar@gmail.com

מנחי השנה: ד"ר ניצן בן-דב, ד"ר אבי מזרחי, ד"ר טלי גוליק, ד"ר ניבי רוטנברג, ד"ר שרון פלס, ד"ר הדס קידר

מזכירת החוג: פורטונה כהן, fortunac@tauex.tau.ac.il

עוזרת הוראה: מאיה לב, mayalev000@gmail.com

מבט על ומטרות כלליות

הקורסים בחוג ל"חינוך רפואי ותקשורת" מתקיימים בכל שנה לאורך כל שנות הלימוד וזאת במטרה לספק ליווי ותמיכה לסטודנטים ולאפשר תהליך התפתחות אישי-מקצועי אורכי. מטרת החוג היא להעמיק את ההיכרות העצמית של כל סטודנט עם ערכיו, תפיסותיו ועמדותיו האישיות כאדם, ובעתיד כמטפל, באמצעות חשיפה לתכנים והתנסויות שונות ובחינה שלהם אל מול ערכי המקצוענות החשובים במקצוע הרפואה.

על מנת לעשות זאת לאורך השנים, הסטודנטים משתתפים בקבוצות קטנות המונחות על ידי רופאים מנוסים מדיסיפלינות שונות, שעברו הכשרה בתחום של הנחיית קבוצות. קבוצת הסטודנטים מאפשרת עיבוד חווית הצמיחה האישית, והסטודנטים לומדים הן מאוסף חוויותיהם האישיות והן מעצם חווית התהליך הקבוצתי. לאורך השנים, העבודה בקבוצות משלבת שיטות הוראה מגוונות המתקיימות בחוג: התנסויות חווייתיות קליניות, השתתפות בפרויקטים של ליווי מטופלים ובני משפחה, כתיבה רפלקטיבית של יומנים ונרטיבים, קבלה ומתן של משוב, התנסויות בסימולציות המדמות עריכת ראיון רפואי עם מטופל, השתתפות בסדנאות תקשורת, למידה והתנסות במסירת בשורה מרה.

לאורך השנים מתבצעת רכישת מיומנויות שונות העוסקות ביחסי מטפל-מטופל, העמקה של דרכי פעולה והתמודדות עם אירועים קליניים שונים תוך פיתוח אחריות אישית, עבודת צוות, דיון בדילמות אתיות ומקצועיות, פיתוח יכולת רפלקטיבית, מיומנויות תקשורת, מיומנויות בינאישיות, חשיבה ביקורתית, התנהגות קולגיאלית וערכי מקצוענות. מתוך התכנים הללו, תוכנית הלימודים נבנתה כך שבכל שנה נקבעים יעדים ספציפיים בהם תתמקד העשייה.

הלמידה נעשית תוך מתן דגש לפיתוח היכולת להתבוננות עצמית, כמו גם על היכולת להתבונן על אירועים שונים וללמוד מרופאים, אנשי מקצוע, סטודנטים, מטופלים ובני משפחותיהם. למידה זו כוללת זיהוי רגשות, תחושות, עמדות ודרכי פעולה של עצמי ושל אחרים, שיתוף בחוויות, תובנות וקשיים, עיבוד משותף שלהם עם המנחה והעמיתים בקבוצה קטנה תומכת, מאפשרת ולא שיפוטית, כמו גם באופן אישי מול המנחה ביומנים ונרטיבים. כל המתודות הללו נועדו לסייע לקדם את תהליך ההתפתחות האישית והמקצועית.

מטרות ויעדים – הסטודנטים במהלך הלימודים יתקדמו במישורים הבאים -

התפתחות מקצוענית והתנהגות ערכית ואתית –

- התפתחות הזהות המקצועית (Professional formation) כוללת את התפתחות הידע, המיומנויות, ההתנהגויות והמחויבויות המעצבות את ההתנהלות של אנשי מקצוע בתחום הבריאות (Holden, Buck, Clark, Szauter, & Trumble, 2012) בתהליך זה נוצר שילוב בין הערכים שגדלתם עליהם, ובאתם איתם לבין ערכי המקצוע וערכי בית הספר לרפואה כפי שתחוו אותם (enculturation). השאיפה היא שבתהליך זה יוטמעו הערכים שאמורים לאפיין את מקצוע הרפואה, כגון:

- אחריות אישית ומקצועית
- נטילת יוזמה, פיתוח סקרנות ללמידה וחתירה לשיפור אישי
- יושרה ואמינות
- התנהגות מכבדת כלפי מטופלים, בני משפחה, עמיתים, צוות ההוראה והצוות הרפואי
- אכפתיות, אמפתיה וחמלה
- פיתוח חשיבה ביקורתית
- אלטרואיזם
- דאגה לעצמי ושמירה על Well being

• פיתוח ושיפור מיומנויות ורמה רפלקטיבית כולל -

- העמקת היכולת להתבוננות עצמית ופיתוח מודעות עצמית
- בחינה של ערכים, השקפת עולם ודרכי התמודדות והשפעה שלהם על ההתנהגות והחשיבה
- פיתוח היכולת להתבונן על אחרים, חוויותיהם וצורכיהם
- יכולת לזהות ערכי מקצוענות ולנתח אירועים מחיי היום-יום באופן מעמיק על מנת להפיק מהם תובנות או לקחים ולמידה לצורך התנהגות עתידית

החוג לחינוך רפואי,
בית הספר לרפואה ע"ש סאקלר

• **השתתפות בקבוצות קטנות ופיתוח היכולת לעבודה בצוות -**

- הפגנת גישה חיובית והבעת נכונות לתהליך הלמידה האישי, הקבוצתי ולפעילויות השונות.
- פיתוח יכולת להשתתפות פעילה במפגשים – יכולת להביא תכנים לשיח בקבוצה, תוך שיתוף בעמדות, תפיסות וחוויות אישיות
- פיתוח היכולת לעבודת צוות, ניהול דיון ושיח משותף – כולל יכולת הקשבה, תוך הפגנת כבוד, פתיחות לדעות של האחר וחוסר שיפוטיות
- פיתוח היכולת לקבל ולתת משוב בצורה מכבדת ומאפשרת
- הכרות עם קשיים ואתגרים משותפים תוך התנסות בהתייעצות ובשיתוף, מתן וקבלת עזרה מעמיתים לקבוצה ומהמנחה

• **פיתוח מיומנויות תקשורת ומיומנויות בינאישיות עם מטופלים, אנשי צוות, בני משפחה**

- התבוננות מעמיקה על ההתנהגות של אחרים - מטופלים, אנשי צוות, בני משפחה, עמיתים לזיהוי הצרכים שלהם
- שיפור היכולות הבינאישיות, כגון היכולת לבניית קשר ואמון
- פיתוח מיומנויות תקשורת יעילות לקיום ראיון רפואי עם מטופל ובן משפחה (כגון: הקשבה, שאלות פתוחות וסגורות, אמפטיה, מתן מידע, ניהול זמן).
- פיתוח יכולת התבוננות וזיהוי של היבטים ביו-פסיכו-סוציאליים
- הכרה בשונות תרבותית, והשפעתה על מצבי בריאות וחולי

שנה א

הסטודנטים המגיעים לתוכנית הארבע שנתית מגיעים לאחר תואר ראשון, ולאחר מסלול קבלה מפרך ללימודי הרפואה. מדובר בסטודנטים חדורי מוטיבציה, עם יכולות גבוהות, וניסיון חיים. לימודי הרפואה במסלול זה מתאפיינים בשעות ארוכות ועומס רב. בתוך זאת אנו רואים חשיבות עליונה לקורס זה, המאפשר חשיפה ראשונית לקליניקה בסביבה מכילה, ויצירת ערכים ראשוניים של מקצוענות מתוך עבודה קבוצתית ורפלקציה.

במהלך השנה הראשונה אנו בונים את הקבוצה כמקום בו אפשר לעבד חוויות, לשתף, להכיר שונות ולכבדה ולנהל תקשורת מכבדת. הדגש הינו על בניית קבוצה ופיתוח יכולת לרפלקסיה אישית.

ברמת תכני החשיפה- הדגש בשנה א הוא על הכרות עם רוחב היריעה ומורכבות הנושאים שאותם צריך הרופא להכיר כדי להיות מטפל מקצוען, וכן התבוננות ראשונית בדפוסי תקשורת (עם מטופלים ועם עמיתים)

מטרות השנה הראשונה

1. לאפשר לסטודנט לעבור תהליך אישי של היכרות עם עצמו כמטפל.
2. להקנות לסטודנט מיומנויות הנחוצות בקשר מטפל- מטופל, וביחסי מטפל עם סביבתו ועם עצמו. וביניהן:
  - תקשורת עם מטופלים, כולל הקשבה וראיון, התבוננות וזיהוי הקשר הביו-פסיכו-סוציאלי של חולי.
  - תקשורת עם עמיתים.
  - זיהוי דילמות אתיות בסוגיות רפואיות וקיום דיון בסוגיות אלה.
  - פיתוח יכולת התבוננות ומודעות עצמית.
  - פיתוח יכולת למתן ולקבלת משוב בונה, וחתימה לשיפור אישי.
  - חשיבה ביקורתית.
3. התנסות בקבוצה כמקום בו אפשר לעבד חוויות, לשתף, להתפתח, להכיר שונות ולכבדה, לנהל תקשורת מכבדת.

אופן ההוראה:

ההוראה מתבצעת על ידי צוות של רופאים בכירים, בעלי הכשרה בהנחיית קבוצות. אותו מנחה מלווה את הקבוצה (כ- 11 סטודנטים) לאורך כל שנות הלימוד ובכך מהווה עבור הסטודנטים דמות מקצועית המלווה את תהליך ההתפתחות האישי והקבוצתי של הסטודנט לאורך כל שנות הלימוד. כמו גם דמות מלווה התומכת בסטודנטים בעת התמודדותם עם קשיים או אתגרים אישיים. הקשר בין המנחה לסטודנטים מתבצע גם במפגשים הקבוצתיים וגם באופן אישי באמצעות היומן הרפלקטיבי ויום הצל.

תפקידי המנחה:

- ללוות את הסטודנטים ולתמוך בהם במהלך שנות הכשרתם במקצוע הרפואה (להוות כתובת לשאלות, שיתוף בבעיות, וקשיים).

החוג לחינוך רפואי,
בית הספר לרפואה ע"ש סאקלר

- לשמש לסטודנטים מודל בגישה אנושית, חמלה, תקשורת יעילה, התנהלות אתית ומקצוענות.
- להנחות מפגשים קבוצתיים בנושאי הליכה של הקורס.
- ללוות את ההתפתחות המקצועית של הסטודנטים תוך מתן משוב בונה ותהליכי ומתוך עידוד להתבוננות עצמית ורפלקסיה.
- לקרוא את רשומות היומן הרפלקטיבי של הסטודנטים ולתת עליהן משוב.
- להיפגש לפגישה אישית עם כל אחד מהסטודנטים.
- לבצע הערכה מתמשכת וציון סוף שנה לסטודנט בקורס.

תוכנית שנתית:

1. מפגשים בקבוצות- תאריכי המפגשים וההתנסויות:

סמסטר א': יום ג' בין השעות 14:00-16:00

נושא	תאריך	מספר מפגש
מפגש בקבוצות	16.10.17	1
מפגש כיתתי - אולם 201	23.10.17	2
מפגש בקבוצות	13.11.18	3
מפגש בקבוצות	27.11.18	4
הכנה להתנסות ברפואת המשפחה עם ד"ר בידו בחדר 201. לאחר מכן מפגש בקבוצות קטנות עד שעה 17:00	11.12.18	5
התנסות ברפואת משפחה – אחה"צ בתיאום מול הרופא	24.12- 12.12	
מפגש בקבוצות	25.12.18	6
מפגש בקבוצות	8.1.19	7

סמסטר ב': יום ג' בין השעות 14:00-16:00

נושא	תאריך	מספר מפגש
מפגש בקבוצות	12.3.19	1
התנסות מיון-פרטים ימסרו בהמשך	19.3.19	
מפגש בקבוצות	9.4.19	2
מפגש בקבוצות - עם מושתלים ומשפחות תורמות	7.5.19	3
מפגש בקבוצות	28.5.19	4
מפגש בקבוצות- 14:00-17:00	11.6.19	5

2. התנסויות קליניות שנה א'

*ביצוע דיסקציות- במסגרת לימודי האנטומיה הסטודנטים נדרשים לביצוע דיסקציות. אנו רואים בזאת את החשיפה הקלינית הראשונה של הסטודנטים, כאמצעי המאפשר לימוד מקצוענות, ועיסוק במפגש הראשוני עם נושא המוות. במסגרת זו תבצע פעילות כיתתית, קבוצתית ואישית להתנסות עם סוגים שונים של רפלקציה.

*חשיפה לרפואה ראשונית-

1. מפגש רופא-מטופל במרפאת רופא המשפחה. הסטודנט יצפה במפגשי רופא-מטופל ויראין שני מטופלים לפחות. הסטודנט יקבל הנחיות מפורטות לצפייה.

2. התנסות במיון- פרטים ימסרו בהמשך.

*יום צל- במסגרת יום זה יתלווה הסטודנט אל מנחה הקבוצה שלו ליום עבודה. יום זה ייערך בסמסטר ב' ובמהלכו תיערך גם שיחת משוב אישי לסיכום השנה. לקראת שיחת המשוב יעבור כל סטודנט על היומנים האישיים שלו ויסיכם בקצרה מה היו הנושאים המשמעותיים ביותר עבורו במהלך השנה. מה הוא למד על עצמו, אילו נקודות חוזק זיהה בעצמו ובאיזה נושאים היה רוצה להמשיך ולהתפתח

*מפגש בקבוצות הקטנות עם משפחות תורמי איברים ומושתלים. הסטודנט יקרא חומר ללימוד עצמי לפני ההתנסות.

(מידע מפורט על כל אחת מההתנסויות יפורסם במודל)

3. יומן רפלקטיבי

יכולת רפלקטיבית היא יכולת מתפתחת וניתן לשכלל אותה בכל שלב בחיים. רפלקסיה הנה חקירה מעמיקה של האירועים והחוויית שאנשים מעורבים בהם, מה עבר עליהם במהלכם, איך הם חשו לגבי ההתנסות ומה הם חשבו והרגישו. מדובר בתהליך משמעותי של זיהוי ההשלכות של האירוע או החוויה על היחיד ועל אחרים שהיו שותפים בהם. תהליך זה כולל הערכה מחודשת של האירוע (re-viewing) וחווית החוויה מחדש (re-living) כדי להתמקד ולהיות את נקודות המבט השונות בסיפור, את ההתרחשות ואת משמעויותיה.

Critical reflection is: "a window through which the practitioner can view and focus the self within the context of his/her own level of experience in ways that enable him/her to confront, understand and work towards resolving the contradictions within his/her practice between what is desirable and actual practice." (Johns, 2000)

רופא בעל יכולת רפלקטיבית מסוגל, על פי רוב, להתמודד טוב יותר עם מצבים מורכבים ומאתגרים, לזהות בעיות של חוסר במקצוענות, לתפקד בתוך צוות רפואי, לאתגר "אמיתות" מובנות מאליהן (Taken for granted) ולחפש אחר משוב בונה במטרה לקדם את ההתפתחות המקצוענית (Mann, Gordon & MacLeod, 2009; Maudsley & Strivens, 2000; SchIn, 1983; Sandars, 2009; Von Wright 1992).

יומן רפלקטיבי הוא כלי שנמצא בשימוש בלמידה של מקצועות שבהם קיים אלמנט של פיתוח זהות פרופסיונאלית. הלמידה מחיבת התבוננות מתמדת על הסביבה, על אירועים, על עצמי והתגובות שלי, קיום בחירה של תגובות תוך רפלקסיה על סיבות ומשמעויות. תהליך הכתיבה הנו שלב חשוב בפיתוח מיומנויות רפלקטיביות.

החוג לחינוך רפואי,
בית הספר לרפואה ע"ש סאקלר

(מידע מפורט על נושא היומן יפורסם במודל)

דרישות הקורס מהסטודנטים:

- השתתפות פעילה בכל מפגשי הקבוצות, חובת נוכחות.
- השתתפות בפאנלים הכיתתיים, חובת נוכחות.
- היעדרות בנימוק מוצדק דורשת הודעה מראש למנחה (מותרת עד היעדרות מוצדקת אחת בסמסטר) והעברת אישורים מתאימים (מחלה, מילואים וכיו"ב) למזכירות החוג.
- השתתפות בכל ההתנסויות החווייתיות כולל הכנה עצמית להתנסויות.
- כתיבת יומן רפלקטיבי במודל, 4 רשומות (הוראות מדויקות מצורפות במסמך נפרד).
- כל סטודנט יכתוב ביומן לפחות פעם אחת עד תאריך היעד.

תאריכי היעד לסמסטר ראשון: 20.11.2018, 30.12.2018.

תאריכי היעד לסמסטר השני: 16.5.2018, 31.3.2018.

- מילוי משוב במודל על ההתנסויות הקליניות.
- עבודה מסכמת – תוצג בקבוצה ותתייחס לאחד התהליכים שעברו הסטודנטים במהלך השנה. פרטים יימסרו בהמשך.

הערכה:

ההערכה תינתן על בסיס בחינת הגשמת היעדים שצוינו לעיל ותוך דיאלוג ומשוב עם מנחה הקבוצה.

מתן הציון בקורס מורכב ממספר פרמטרים:

1. השתתפות בקבוצה - 40%

2. יומן רפלקטיבי - 30%

3. עבודה מסכמת - 20%

4. התרשמות המנחה - 10%.

בהצלחה!

החוג לחינוך רפואי,
בית הספר לרפואה ע"ש סאקלר